

ВИСТУП

ЗГУРОВСЬКОГО МИХАЙЛА ЗАХАРОВИЧА

в рамках

Круглого столу «75 РОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ РАДИ МИРУ: УРОКИ ІСТОРІЇ ТА ВИКЛИКИ МИРУ В ХХІ СТОЛІТТІ»

Голова Української Ради Миру, академік НАН та НАПН України, доктор технічних наук, професор
3-й Міністр освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, член Президії НАН України, іноземний член-кореспондент Австрійської академії наук (відділення математики та природничих наук, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Лауреат премії В.М.Глушкова НАН України. Науковець і фахівець у галузі кібернетики, системного аналізу, інтелектуального аналізу великих даних, теорії прийняття рішень

Тема:

УКРАЇНСЬКА РАДА МИРУ: 75 РОКІВ ІСТОРІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДІЇ

Вельмишановні колеги, друзі, представники дипломатичного корпусу, наукової та освітянської спільноти, громадських організацій, наші міжнародні партнери!

Осмислюючи сімдесят п'ять років діяльності Української Ради Миру в час, коли Україна захищає свою свободу й майбутнє, маємо оцінити пройдений шлях, нинішні завдання та відповідальність перед суспільством.

Для українців мир сьогодні має конкретний зміст. Це збережене життя, повернення людей додому, навчання дітей без загрози обстрілів, повернення військових до родин. Це свобода жити у власній державі, говорити своєю мовою, розвивати культуру й самостійно визначати майбутнє. За кожним із цих прагнень стоять людські долі — головне мірило миротворчої діяльності.

У своєму виступі я спробую поєднати три поняття: історія, відповідальність і громадянська дія. Історія допомагає зрозуміти пройдений шлях. Відповідальність визначає моральні критерії нашої позиції. Громадянська дія втілює цю позицію у практичній роботі. Через цей взаємозв'язок поглянемо на сімдесятип'ятирічний шлях Української Ради Миру.

У вересні 1951 року в Києві було створено Український республіканський комітет захисту миру, діяльність якого продовжила Українська Рада Миру. Першим головою став академік Микола Семененко. Становлення організації пов'язане з представниками української наукової та творчої інтелігенції — Василем Комісаренком, Олександром Палладіним, Борисом Патonom, Максимом Рильським, Павлом Тичиною, Наталією Ужвій та іншими видатними постатями України.

У той час від завершення Другої світової війни минуло лише шість років. Україна відбудовувала міста і села, мільйони людей жили з пам'яттю про окупацію, фронт і втрату близьких. Водночас світ входив у нове протистояння, а поява ядерної зброї створила загрозу війни небаченого масштабу. Для покоління, яке пережило ті випробування, збереження миру було особистою відповідальністю перед загиблими та перед своїми дітьми і онуками.

Діяльність громадських організацій того часу визначалася радянською політичною системою та її ідеологічними обмеженнями. Водночас за організаційними формами тієї доби важливо бачити людей та їхні

прагнення. Для багатьох учених, письменників і митців участь у миротворчому русі була можливістю висловити тривогу за майбутнє людства, підтримувати порозуміння та міжнародні людські контакти.

У цьому прослідковується важлива для нас спадкоємність: знання, талант і суспільний авторитет покладають на людину додаткову відповідальність за долю інших.

У наступні десятиліття змінювалися міжнародне середовище, українське суспільство та форми громадської діяльності. Організацію очолювали академіки Микола Семененко і Василь Комісаренко, письменник Олесь Гончар, перший Президент України Леонід Кравчук. Кожен привносив власний досвід і світогляд. З вдячністю згадуємо їхній внесок, працю членів організації, партнерів і громадських активістів.

Особливим рубежем стало проголошення незалежності України у 1991 році. Місію Української Ради Миру належало переосмислити відповідно до становлення суверенної держави. Українське суспільство отримало можливість говорити зі світом власним голосом, самостійно формувати міжнародні громадські зв'язки, представляти свої інтереси й цінності.

Для Української Ради Миру це означало розвиток громадянської дипломатії, сприяння суспільній злагоді, зміцнення культурних, освітніх і гуманітарних зв'язків із різними країнами. Вагоме місце у цих процесах посіли моральний авторитет Олесь Гончара та державницький досвід Леоніда Кравчука. Роль Леоніда Макаровича в історії Української Ради Миру сьогодні буде предметом окремого виступу. Фундаментальним завданням нової доби стало поєднання загальнолюдських цінностей миру з відповідальністю за власну державу, її демократичний розвиток та утвердження у світі як самостійного суб'єкта міжнародних відносин. Керуючись цим, Українська Рада Миру використовувала можливості громадянської дипломатії для представлення українського бачення миру, співпраці, дружби та взаєморозуміння між народами, розвивала прямі контакти з громадськими, науковими, освітніми й духовними колами різних країн.

Одним із важливих партнерств цього періоду стала співпраця з Федерацією Всесвітнього Миру. У 2009 році було спільно організовано міжнародну конференцію «Все людство — єдина родина: нове бачення миру в XXI столітті», а у 2013 році представники Української Ради Миру взяли участь у Світовому саміті Федерації Всесвітнього Миру в Сеулі.

Такі заходи давали Україні додаткову можливість говорити зі світом мовою громадянської дипломатії, розширювати міжнародні зв'язки та утверджувати довіру і взаєморозуміння між народами.

Новим історичним випробуванням стала російська агресія, розпочата у 2014 році. Окупація Криму та війна на сході України поставили перед миротворчим рухом принципові питання: за яких умов діалог справді сприяє миру, де проходить межа між пошуком порозуміння і поступками агресору, як поєднати прагнення до миру із захистом суверенітету та прав людей.

Повномасштабна агресія Росії проти України у 2022 році надала цим питанням граничної гостроти і змусила Українську Раду Миру принципово переосмислити філософію миротворчості. Досвід війни показав: миротворчість не може зводитися до пацифізму чи поступок агресору. Справедливий і тривалий мир потребує сильної та стійкої держави, спроможної захистити свободу, суверенітет і людську гідність.

На цьому розумінні ґрунтується оновлена Програма дій Української Ради Миру на період досягнення миру та післявоєнного відновлення України. Програма поєднує суспільну злагоду й консолідацію з формуванням передумов справедливого і тривалого миру. Миротворчість у нашому сучасному розумінні — це системна праця над створенням високорозвинутої, захищеної держави і демократичного суспільства, спроможних власним людським, технологічним та інтелектуальним ресурсом здобути такий мир, захистити його і зробити незворотним.

Важливим інструментом цієї політики стала громадянська дипломатія. Через міжнародні форуми, конференції та експертні зустрічі на майданчиках ООН, Європейського парламенту, українських і зарубіжних університетів УРМ доносить правду про агресію та її наслідки, представляє українське бачення справедливого миру і залучає міжнародних партнерів до відновлення країни. Останніми роками ця робота в основному зосередилася навколо трьох взаємопов'язаних напрямів: екологічної та ядерної безпеки; економічного відродження України; збереження і розвитку людського капіталу.

За напрямом «Екологія і мир» у травні 2024 року в Київському політехнічному інституті імені Ігоря Сікорського було проведено міжнародний форум про екологічні наслідки російської агресії. У листопаді того ж року ця проблематика була представлена Українською Радою Миру у штаб-квартирі ООН на семінарі «Екологічна безпека під час війни та збройних конфліктів», організованому за участю американського

партнера World Information Transfer та Ради з екологічної безпеки України. У 2026 році УРМ продовжила обговорення ядерної безпеки України та уроків Чорнобильської катастрофи на майданчику ООН. Ми привернули увагу міжнародної спільноти до руйнування екосистем, забруднення і мінування територій, наслідків знищення Каховської ГЕС та загроз, пов'язаних з окупацією Запорізької АЕС. Головний висновок полягав у тому, що екологічні та ядерні ризики не знають державних кордонів і потребують спільної міжнародної відповідальності.

Другий напрям — економічне відродження України. У листопаді 2024 року Українська Рада Миру провела міжнародний форум в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, що об'єднав науковців, представників держави, бізнесу та міжнародних партнерів навколо питань інвестицій, інновацій і структурної модернізації економіки України. Наша позиція полягала в тому, що справедливий і тривалий мир неможливий без сильної економіки, гідних умов для праці, підприємництва й повноцінного життя. Тому підготовка до економічного відродження України має розпочинатися вже під час війни.

Третій напрям — людський капітал. У жовтні 2024 року Українська Рада Миру представила свою позицію на Другому саміті «Партнерство і здоров'я ветеранів» у Європейському парламенті, де йшлося про реабілітацію ветеранів, підтримку родин загиблих та соціальну адаптацію постраждалих від війни.

У грудні 2024 року УРМ разом із Федерацією Всесвітнього Миру та Австрійським інститутом європейської та безпекової політики виступила співорганізатором міжнародної конференції «Європа та Україна: спільні перспективи та цінності» у Дипломатичній академії Відня.

У грудні 2025 року в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова УРМ провела міжнародний форум «Освіта, наука, інновації: людський капітал у повоєнному відродженні України». За його результатами було ухвалено декларацію та рекомендації для органів державної влади й міжнародних і організацій.

Усі ці ініціативи об'єднала одна ідея: людина є головним носієм спроможності України захищатися, відновлюватися і розвиватися. Уже сьогодні маємо думати не лише про завершення війни, а й про те, якою буде Україна після неї. У середині країни одним із головних завдань УРМ має стати сприяння суспільній згоді та відновленню довіри. Війна залишає різний досвід — фронту, окупації, втрати близьких і домівок, вимушеного переселення, життя і праці під обстрілами. Маємо допомагати суспільству зберігати здатність чути одне одного, підтримувати ветеранів і родини загиблих, сприяти поверненню й реінтеграції людей, зміцнювати зв'язки між поколіннями, регіонами та громадами.

Особлива відповідальність лежить на науковій, освітній і культурній спільноті. Точність фактів, протидія дезінформації, культура діалогу і відповідальність за публічне слово є складовими суспільної стійкості. Молоде покоління при цьому має бути не лише спадкоємцем нашого досвіду, а повноправним співтворцем майбутньої України.

Другий стратегічний вимір діяльності УРМ — міжнародний. Україна має не тільки отримувати солідарність і підтримку світу, а й посісти в ньому гідне місце як держава, що пройшла надзвичайно важке випробування, захистила свободу і здатна запропонувати власний досвід поєднання миру, безпеки, демократії та людської гідності. Тому громадянська дипломатія має залишатися одним із головних напрямів діяльності Української Ради Миру. Через міжнародні партнерства ми маємо сприяти тому, щоб український голос був постійно присутній у світовому діалозі про майбутню архітектуру міжнародної безпеки і справедливий мир.

Наш стратегічний орієнтир — Україна не лише як одержувач міжнародної допомоги, а як активний і відповідальний учасник міжнародної співпраці; економічно сильна, високотехнологічна і надійно захищена держава з розвиненою наукою, сучасною освітою та потужним людським капіталом, у якому гуманістичні цінності поєднуються з передовими природничими, технологічними та інженерними знаннями й компетентностями.

Цим визначається майбутня роль Української Ради Миру: бути платформою суспільного діалогу всередині країни і громадянської дипломатії назовні; об'єднувати моральний авторитет, наукове знання та міжнародні зв'язки; допомагати перетворювати досвід війни на досвід творення справедливого і тривалого миру.

Для виконання цієї місії має розвиватися і сама Українська Рада Миру. Вона повинна стати потужним інтелектуальним і громадянським осередком, здатним формувати стратегічне бачення майбутнього України та сприяти його втіленню. Для цього необхідно ширше залучати молодь, розвивати партнерства з

університетами, науковими установами, громадськими організаціями та міжнародними інституціями. Авторитет УРМ визначатиметься не лише її сімдесятип'ятирічною історією, а передусім здатністю бачити перспективу, відповідати на виклики часу й досягати конкретних результатів.

Дорогі друзі! Сімдесят п'ять років тому покоління, яке пережило Другу світову війну, прагнуло вберегти наступні покоління від повторення катастрофи. Сьогодні історія знову повторюється. Між цими епохами — величезна відстань. Але незмінним залишається головне: мир потребує не лише прагнення до нього, а відповідальності й громадянської дії.

Саме так ми розуміємо наступність сімдесятип'ятирічної історії Української Ради Миру. Наше завдання — допомагати Україні вистояти сьогодні, відродитися завтра і стати вільною, сильною та мирною державою, здатною здобути справедливий мир, захистити його і передати наступним поколінням.

Дякую за увагу.

